

Projev 1. místopředsedy TOP 09 Jiřího Pospíšila: Svoboda projevu je nedotknutelná. Nejsme putinovské Rusko

15.1.2026 - Jiří Pospíšil | TOP 09

Jako řadový poslanec se chci věnovat konkrétní části vládního prohlášení, tématu, kterému se věnuji celý profesní život, tématu justice a práva. To obecné zhodnocení situace vlády udělali moji kolegové předřečníci. Ale já si myslím, že je dobré, abychom pozornost opravdu věnovali nejen aktuálním politickým problémům, nejen těm klíčovým problémům, které jsou spojeny se současnou politickou situací a s vládou, ale abychom opravdu analyzovali podrobněji text vládního prohlášení.

Vládní prohlášení nemá být a není pouze nějaký papír, nějaké slohové cvičení, ale je to dokument, který přispívá obecně k transparentnosti každé vlády v **demokratickém právním státu**. Měl by umožňovat **následnou kontrolu** toho, nakolik vláda tento itinerář konkrétních závazků a slibů realizuje, anebo nikoliv. A pokud ten itinerář je příliš obecný, tak je pak možnost následné kontroly opozic, občany a novináři obtížnější. Pokud je konkrétnější, tak ta kontrola je efektivnější.

Musím obecně říct, že jsem byl trochu zklamán, že obsahuje určité přísliby, náznaky, ale mnoho věcí v této kapitole je formulováno natolik obecně, že **není zřejmé, jak to naplnění bude dosahováno**. Jakými prostředky a s jakými konkrétními cíli. Umožňuje to tak vytvářet široký prostor, aniž by se cokoli stalo, mohlo být téma následně interpretováno tak, že bylo vládní prohlášení splněno. A to, jak už jsem řekl, není dobře.

Není na škodu, a jsme toho svědky třeba u našich sousedů v Německu, když vládní prohlášení vzniká několik týdnů. Pracují na něm odborné týmy - a kdy to je soubor, itinerář konkrétních opatření, která se mají uvést do praxe.

Tady sice vláda prohlášení udělala velmi rychle - a chválila se za to. Ale osobně se domnívám, a za chvíli to uvedu právě na této kapitole Justice, že to zkrátka je na škodu. **Kdyby se ta ustanovení obecného charakteru více propracovala, tak bychom mohli i zde vést třeba věcnou debatu o tom, jak přispět k efektivní a funkční justici v této zemi.**

Právo a spravedlnost - kapitola začíná obecnými ustanoveními, což je asi logické. Vidíme, že vláda chce zvýšit důvěru občanů ve stát, teď cituji: „*zmodernizujeme justici, zvýšíme její profesionalitu a důvěryhodnost a obnovíme přesvědčení, že zákony platí pro všechny stejně.*“ Kvituji, že vláda spojuje termín svého působení na justici s termínem posilování důvěryhodnosti. Občané by měli věřit v justiční orgány, měli by věřit ve spravedlnost ve své zemi. A budu doufat, že třeba **prohlášení pana ministra zahraničních věcí na téma ústavních soudců je v tomto excesem**. Zde nešlo o posilování důvěryhodnosti - pokud představitel vlády řekne, že nevěří ústavním soudcům jenom proto, že je jmenuje pan prezident republiky.

Plně respektuji, že každý v demokratickém právním státě má právo kritizovat rozsudky soudů, má právo vyjádřit na ně svůj názor, ale pokud zde nejsou žádné indicie, tak bychom **nezávislost tak významných institucí, zvláště Ústavního soudu, neměli zpochybňovat**. K posílení důvěryhodnosti justice jako takové tím nedocílíme.

Jak jsem již uvedl, věta úvodníku začíná slovem *“zmodernizujeme justici”*. Přiznám se, že přesně nevím, kam tím vláda míří, co tedy chce dělat, kterým směrem půjde. Myslím si, že pro občany je důležité, jak justice funguje. Zda rozhoduje rychle a zda rozhoduje kvalitně. To jsou ta dvě základní kritéria, která občan očekává od justice, kterou si platí.

O délce soudního řízení v samotném textu není napsáno nic. Osobně si myslím, že to je téma, které je permanentní, že se dařilo v posledních letech – ještě před 15 lety jsme tady prosazovali změny, které omezovaly soudní ping, pong – a daří se zkracovat délku soudního řízení. Ale rovněž bych se rád dozvěděl, jestli je současná vláda spokojena s tím, jak jsou dlouhá soudní řízení v naší zemi, anebo zda chce připravovat opatření, která mají ke zkrácení délky soudního řízení vést. Je prostor pro novelou trestního řádu a případně občanského soudního řádu, abychom docílili omezení takzvaného soudního ping pongu – aby si jednotlivé soudní instance v rámci odvolacích prostředků neposílaly kauzy a v určitou chvíli konečně rozhodly. Jsme toho svědky v řadě kauz – zvláště pak v oblasti trestního práva, kdy kauzy dál trvají neúměrně dlouho, protože soud raději alibisticky zruší a vrátí věc soudu první instance, než aby rozhodl s konečnou platností.

Prosím pana ministra, aby tohle téma neopomíjel. Z mého pohledu důležité – protože délka soudního řízení je nutným tématem pro ty, kteří justici platí. Spravedlnost, na kterou se čeká 5, 10 a 15 let už není úplně spravedlností.

Jako občan, který očekává od justice rychlé a kvalitní rozhodnutí, si nejsem jistý, jestli je slovo *“zmodernizujeme justici”* skutečně přesné. V úvodních pasážích jsou popsány věci, které se týkají trestního práva a zpřísnění některých ustanovení – týká se to například znovu zavedení trestného činu neplacení výživného. Chci upozornit na to, že předchozí Sněmovna, a zdůrazňuji, nebyl jsem jejím členem, skoro všemi hlasy, tedy hlasy hlavní vládní strany, přijala novelu trestního zákoníku, která vedla k vypuštění toho, že neplacení výživného je trestným činem. Nevím, zda otočka bude ku prospěchu, k stabilitě trestního práva. Čekal bych od vás nějakou analýzu, vyhodnocení, ale pokud je novela účinná od 1. ledna a už teď je tady příslib zásahu do příslušné novely a její úpravy, tak to stabilitě a předvídatelnosti trestního práva neprospívá. A opět zdůrazňuji, patřím mezi ty – a v době, kdy jsem byl před 15 lety ministr, tak jsem to podporoval – že neplacení výživného má být trestným činem a dotyčný má být postihován. Dokonce jsme tehdy prosadili odebrání řidičských průkazů v téhle oblasti.

Prosím, pojďme se o tom ještě pobavit, nakolik jistá disbalance a disstabilita trestního práva přináší rychlé a předvídatelné soudní rozhodování. Ta novela, která v létě byla přijata, v médiích jsem ji kritizoval, byla nesena v duchu potřebujeme vyklidit věznice. Já jsem rád, že v textu vládního prohlášení tahle teze úplně není, protože cílem státu má být co nejnižší trestnost ve společnosti, co nejmenší počet trestných činů, a ne co nejvíce prázdné věznice. Prázdné věznice nemají být cíl politické reprezentace státu. My **máme bojovat proti trestnosti, a ta má být hlavním důvodem**. Když budeme mít prázdné věznice a zmírníme sazby, lze pak čekat, že naopak nám trestná činnost naroste.

Za zajímavou pokládám tezi, která mluví o programech, jenž povedou k integraci vězňů do společnosti. Vysoká recidiva v českých věznicích – 60 procent, která vede k přeplněnosti věznic, je dána hlavně tím, že se s vězni málo pracuje a po jejich propuštění zkrátka pokračují dál v trestné činnosti. Pokud vláda uvolní peníze v téhle oblasti, pokud se vláda bude věnovat programům, které zapojí propuštěného vězně do společnosti, tak se to dlouhodobě společnosti vyplatí.

Zcela nerozumím úplně tezi *“zvážíme snížení věku trestní odpovědnosti pachatelů trestné činnosti”*. To je evergreen, který se v českém parlamentu řeší roky a roky. Pan ministr je zkušený politik, určitě jako poslanec u těch debat také byl, kdy část politiků podporuje 15 let, část 14, část 13. Nevím, jestli tahle debata přinese nějakou efektivitu, zkvalitnění trestní repreze z hlediska mladých lidí. Nevím,

jestli to nebude naopak ztráta času. Ty debaty totiž probíhaly a ostatně, když se přijímal trestní zákoník před mnoha lety, když jsem poprvé byl ministrem spravedlnosti a pan současný ministr myslím byl tehdy poslancem, tak jsme tu debatu také vedli a zákoník byl přijat s určitou úpravou, která se posléze změnila, a ten věk se zase posouval. Za sebe považuji opětovné otevření této diskuse za ztrátu času. **Obecně by bylo lepší otevřít debatu o snižování trestné činnosti mládeže** – jaké programy zavést, aby nám zde nenarůstala skupina dětí a mladých lidí, která je schopna páchat ty nejbrutálnější trestné činy.

Vládní prohlášení dále hovoří o nastavení pravidel nutné obrany. Opět – jde o téma, které ale justice už svými judikáty vyřešila. Sice jsem osobně zvědav, s čím ministerstvo přijde, ale nemohu se ubránit pocitu, že téma dnes není aktuální. Téma nutné obrany bylo aktuální před několika lety, kdy nebylo dostatečně respektováno právo občana chránit svůj domov.

Přisypání peněz do vězeňské služby a obecně administrativním pracovníkům soudu je určitě dobrá věc. **Jako TOP 09, za kterou mohu zde hovořit, budeme krok podporovat.** To je evergreen, problém mnoha let a bez adekvátně zaplacených administrativních pracovníků soudy rozhodují pomaleji, protože čekáme delší dobu na vyhotovení rozsudku.

Chci zdůraznit, že vnímám za určitý ústupek rezignaci na téma procesních předpisů. Vládní prohlášení hovoří o zmodernizování trestního řádu a občanského soudního řádu tak, aby odpovídaly potřebám 21. století a zajistily spravedlnost všem stranám. Pamatuji si na tezi, dnes už nebožtíka ministra Čermáka, významného českého advokáta, a ten říkal: „*U civilního soudu je vždycky jedna strana na konci nespokojena*“. Tudíž nevím, jestli je možné zajistit všechno všem, ale říkám to s určitou nadsázkou. V každém případě jsem věřil, že tato vláda bude ambiciózní a budokončit reformu velkých kodexů, které jsou zde ještě z doby komunismu. Před 15 lety jsme prosadili nový občanský zákoník, nový trestní zákoník, to znamená reformu hmotného práva a ty procesní předpisy už se tehdy nestihlo prosadit. Uplynulo 15 let a my tu stále máme občanský soudní řád a trestní řád z šedesátých let, mnohokrát novelizovaný desítkami novel. Mrzí mě, že zde není ambice prosadit nový trestní řád, případně nový občanský soudní řád. Zastávám názor, že by se jednalo o konstruktivní řešení – než opět vyspravovat mnohokrát v minulosti vyspravované procesní předpisy. Považuji to za problém, který opět bude odložen – **nakonec to skončí tak, že budeme mít porevoluční moderní hmotné právo, jak občanské, tak trestní a procesní předpisy zůstanou z šedesátých let.** Nechci tady zuřivě něco kritizovat, ale myslím si, že ta rezignace na nové předpisy je zkrátka v tuto chvíli chybná.

Nedávno jsme slavili 10 let účinnosti občanského zákoníku. Odborná veřejnost se shodla na prospěšnosti přijetí nového občanského zákoníku před 12 lety. Situace v oblasti civilního práva se tím jednoznačně vylepšila. Zásahy do něj, pokud možno mají být jenom, když se nutnost takového zásahu prokáže a že ten zákon má být interpretován striktně stabilní judikaturou. Takže jsem zvědav, co bude znamenat „přiblížení digitální době“. Zda jde o nějakou novelu nebo interpretaci to uvidíme, ale opakuji – je to obecná teze, s kterou je a není možné souhlasit. A je na škodu, že vládní prohlášení tohle téma nepostihuje podrobněji.

“*Zavedeme povinné průběžné vzdělávání soudců*“. Souhlasím, ale upozorňuji na to, že bude velmi specifické najít řešení, které u Ústavního soudu uspěje. Před 20 lety připravil ministr spravedlnosti Bureš reformu povinného vzdělávání soudců a státních zástupců a Ústavní soud ji tehdy zrušil. Je to sice možné, ale zde upozorňuji na to, že bylo výhodné najít takové řešení, které obstojí, aby se poté práce neukázala být zbytečnou.

“*Budeme vymáhat vzniklou škodu rozhodováním soudců při porušení jejich povinnosti*“. Klíčové je realizovat změny v oblasti kárného řízení. Bez toho tento bod týkající se náhrady škody soudci, kteří poruší svoji povinnost, nebude možný.

Téma, které považuji za mimořádně výbušné, u něhož není zřejmé, na naráží, je věta, která zní: *“zamezíme zneužívání státní moci a represivních složek vůči občanům za jejich názory a veřejné postoje”*. **Svoboda projevu je nedotknutelná**. Milá vládo, nevím o tom, že by v České republice docházelo k zneužívání státní moci vůči občanům za jejich názory. To znamená, že by byly porušovány zákony platné v této zemi a že by někdo byl nějakým způsobem nezákonně trestán za svoje názory. **Nejsme putinovské Rusko**. Pokud tím není myšlena debata o verbálních trestných činech v platném trestním zákoníku, jen tehdy je možné tuto debatu vést.

Když se trestní zákoník přijímal za mého působení, tak jsme vedli debatu o tom, jakou podobu v něm mají mít i verbální trestné činy. Pokud totiž policie a justice postupuje podle platného trestního zákoníku, tak nejde o zneužívání moci.

Pan ministr ve svém vystoupení zmínil i další témata, která nejsou ve vládním prohlášení. Nevím tedy, jakou váhu je jim možné přisuzovat, například **omezení počtu okresních soudů**. Určitě to je myšlenka, která jde správným směrem, pokud povede k posílení specializace jednotlivých soudců na okresních soudech – je ale škoda, že **téma, které je tak fatální a klíčové, není v samotném vládním prohlášení**.

Domnívám se, že je chybou nejprve napsat vládní prohlášení a pak hledat jednotlivé ministry. Kdyby ti ministři své myšlenky napsali do vládního prohlášení, bylo by možné pak následně kontrolovat, co v té kapitole dělají.

Nevím, jakou závaznost prohlášení pana ministra mají. Budu rád, když se o té reformě budeme bavit, protože určitě omezení okresních soudů, kde je 1, 2, 3, do 10 soudců, má svou logiku, ale ve vládním prohlášení to zkrátka není.

Postrádám i téma digitalizace. Pan ministr to zmínil zde ve svém vystoupení. Téma e-spisu se řeší už 20 let a za tu dobu se příliš daleko neposunulo. Před 20 lety jsme připravili první možnosti podávání elektronickou formou a e-spis se začal obecně diskutovat. Dodnes není. Za to určitě nemůže jeden předchozí ministr. Nemám důvod to hájit, ale je to téma, na které rezignovali ministři v posledních 15 letech. Když se to ministrově podaří, určitě to bude průlomová a velmi důležitá věc.

Dámy a pánové, ve svém nekonfliktním věcném projevu jsem se snažil poukázat na to, že to vládní **prohlášení mohlo být připraveno podrobněji a lépe s odkazem i na priority jednotlivých ministrů**. Bohužel tomu tak není – alespoň v kapitole, o které jsem já hovořil. Vládní prohlášení je spíše obecná deklarace než dokument, podle kterého bychom následně mohli my a veřejnost vládu kontrolovat.

V každém případě já se těším na práci, jsem připraven pracovat jako řadový poslanec, mám z toho radost a doufám, že třeba u té justice provedeme, protože justice má být nadstranická a ty změny, které se provádějí, mají přežít jedno volební období.

<http://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/projev-1-mistopredsedy-top-09-jiriho-pospisila-svoboda-projevu-je-nedotknutelna-nejsme-putinovske-rusko-32806.html?clanek=32806>